

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

ЛЕКСИКОЛОГІЯ

підготовки	бакалавра
спеціальності	035 Філологія/ 014 Середня освіта
освітньо-професійної програми	Мова і література (німецька). Переклад / Середня освіта. Німецька мова

Луцьк 2020

Силабус навчальної дисципліни «Лексикологія» підготовки бакалавра із галузі знань «03 Гуманітарні науки», спеціальності «035 Філологія» за освітньою програмою «Мова та література (німецька). Переклад» / галузі знань «01 Освіта / Педагогіка», спеціальності «014 Середня освіта» за освітньою програмою «Середня освіта. Німецька мова».

Розробник: Рись Л. Ф., доцент, доцент кафедри німецької філології, кандидат філологічних наук.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри німецької філології

протокол № 1 від 28.08.2020р.

Завідувач кафедри:

(Застровська С. О.)

Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри німецької філології

протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Завідувач кафедри:

(Застровська С. О.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки, 035 Філологія, Мова і література (німецька). Переклад / 014 Середня освіта, Німецька мова, бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 60 год /2 кр.		Рік навчання: 3-й
		Семестр: 5-ий
ІНДЗ: немає		Лекції: 16 год.
		Семінарські: 10 год.
		Самостійна робота: 30 год.
		Консультації: 4 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання	німецька	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Рись Лариса Федорівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри німецької філології
Контактна інформація	м.т. 050 7217876
	larysa_rys@yahoo.de
Сторінка курсу в Moodle:	http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=697
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?fbclid=IwAR0VGO0MAb494WEi7qwwQgwYyh3aOc6TEtS7tKUU8TBsFPWksGHF8aPA7-c

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Лексикологія є складовою частиною мовознавчої науки, яка займається дослідженням як окремих мовних знаків (морфем, слів, сталих словосполучень), так і словникового складу мови в цілому. Провідною ідеєю курсу «Лексикологія німецької мови» є поглиблення знань студентів про семантичні і функціональні особливості мовних одиниць, які сприяють вдосконаленню навичок усної та письмової комунікації.

2. Пререквізити.

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Лексикологія німецької мови» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: Практика усного та писемного мовлення німецької мови, Практична граматики німецької мови, Практична фонетика німецької мови, Загальне мовознавство, Історія німецької мови.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою курсу є опанування студентами як традиційних, так і новітніх теоретичних і практичних знань з лексикології з точки зору наукових досягнень сучасного вітчизняного та зарубіжного мовознавства та формування у майбутніх фахівців основ наукового мислення з перспективою використання матеріалів курсу в перекладацькій діяльності. Курс лексикології передбачає вивчення слова як основної одиниці мови, його морфемної структури; значення слова, зміни значення слова та різних типів значень; сталих сполучень слів фразеологічного та нефразеологічного характеру; основних способів збагачення словникового складу мову, таких як словотвір, запозичення; генетичний, історичний аналіз словникового фонду сучасної німецької мови; а також дослідження проблем лексико- та фразеографії сучасної німецької мови.

Основними завданнями вивчення курсу лексикології сучасної німецької мови є:

- Формування у студентів наукового уявлення про системний характер лексики німецької мови з урахуванням місця того чи іншого мовного явища в лексичній системі; розвиток вміння розуміти складні зв'язки між різними лінгвістичними науками: лексикологією, граматику, історією мови, стилістикою, фонетикою.
- Ознайомлення студентів із словниковим складом сучасної німецької мови у всій його різноманітності, з його специфікою в порівнянні з іншими мовами (в першу чергу з українською), з його територіальною, соціальною і історичною диференціацією.
- Ознайомлення студентів з проблематикою лексикологічних досліджень, понятійним апаратом лексикології, методами лінгвістичних досліджень з дискусійними проблемами і концепціями, які відображені у найбільш визначних працях вітчизняних та зарубіжних (зокрема німецьких) лінгвістів.
- Навчити студента самому аналізувати мовний матеріал, ставити і розв'язувати наукові лексикологічні проблеми, послідовно застосовувати висунуті теоретичні положення в практиці лінгвістичного аналізу.

Професійна спрямованість курсу полягає у виробленні у студентів відповідних науково-професійних вмінь пояснювати лексичні явища на основі їхнього глибокого теоретичного осмислення.

1. Результати навчання (компетентності).

У процесі вивчення курсу «Стилістика» студенти спеціальності «035 Філологія» повинні оволодіти такими загальними компетентностями (ЗК) та фаховими компетентностями (ФК), як:

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ФК1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК4. Здатність аналізувати соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК13. Здатність володіти екстралінгвальною компетентністю, тобто знаннями про побут, традиції та звичаї, економічні й географічні особливості, а також основні історичні факти німецькомовних країн.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, та вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН9. Характеризувати соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію, розуміти іншомовні соціокультурні реалії, знати й адекватно тлумачити різні зразки мовленнєвої поведінки.

ПРН10. Знати норми державної та іноземних літературних мов та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН14. Використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

У процесі вивчення курсу «Лексикологія» студент галузі знань «01 Освіта/Педагогіка», спеціальності «014 Середня освіта. Мова і література (німецька)», за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Німецька мова» повинен оволодіти такими **загальними компетентностями (ЗК)** та **фаховими компетентностями (ФК)**, як:

ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі, здатність здійснювати професійну діяльність.

ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземними мовами.

ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 8. Здатність виявляти, формулювати та вирішувати проблеми, бути ініціативним і генерувати нові ідеї.

ЗК 11. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, шукати, опрацьовувати та аналізувати інформацію з різних джерел.

ЗК 12. Здатність використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології.

ЗК 13. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 14. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та їх теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК 4. Здатність послуговуватися у професійній діяльності знаннями про історію мови та основні мовні явища, враховуючи різні напрями сучасних філологічних досліджень, здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК 14. Здатність виконувати наукові фахові дослідження з актуальних проблем навчання німецької та англійської мов, а також оприлюднювати їхні результати у фахових виданнях, під час виступів на методичних семінарах.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями (в тому числі представниками інших культур) державною та/або іноземною мовами усно й письмово та використовувати їх для організації та управління освітнім процесом.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: збирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, впорядковувати, класифікувати, систематизувати, критично аналізувати й інтерпретувати її.

ПРН 6. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для підбору доцільних форм, методів та засобів навчання, відповідно до мети і завдань навчального заняття.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності вчителя іноземних мов.

ПРН 9. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності вчителя іноземних мов.

ПРН 11. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 13. Використовувати німецьку мову в усній та письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН 14. Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи, поняття та концепції обраної освітньої спеціалізації, уміти застосовувати їх у навчальній і професійній діяльності.

ПРН 17. Взаємодіяти, враховуючи культурні та особистісні відмінності співрозмовників, принципи недискримінації й поваги до відмінностей та підходи, визначені цілями сталого розвитку.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Семін.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Слово як основна номінативна одиниця в лексико-семантичній системі мови.						
Тема 1. Лексикологія як галузь науки про мову та як навчальна дисципліна.		2		2		ДС

Тема 2. Слово як основна одиниця мови. Лексичне значення слова. Полісемія та омонімія.		2	2	4	1	ДС,Т, РЗ
Тема 3. Парадигматичні та синтагматичні відношення між мовними одиницями.		2	2	4		ДС,Т, РЗ
Тема 4. Шляхи збагачення словникового складу мови.		2	2	4	1	ДС,Т, РЗ
Разом за модулем 2	30	8	6	14	2	20
Змістовий модуль 2. Структура словникового складу німецької мови, тенденції розвитку та способи організації у лексикографічних виданнях						
Тема 5. Фразеологія.		2	2	4	1	ДС,Т, РЗ
Тема 6. Територіальний та історичний аналіз словникового складу німецької мови.		2	1	4		ДС,Т, РЗ
Тема 7. Соціальна диференціація словникового складу німецької мови.		2	1	4		ДС,Т, РЗ
Тема 8. Лексикографія.		2		4	1	ДС,Т, РЗ
Разом за модулем 3	30	8	4	16	2	20
Види підсумкових робіт						Бали
Модульна контрольна робота						30
Усне опитування						30
Всього годин:	60	16	10	30	4	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота студентів при вивченні лексикології німецької мови спрямована на розвиток вміння працювати з науковою літературою, обробляти фактичний матеріал, на удосконалення навичок практичного використання словникового та фразеологічного складу мови та на розвиток вміння робити лексичний аналіз тексту (виявлення та розпізнавання словотворчих моделей німецької мови, семантичний аналіз словникового фонду мови). З цією метою студенти виконують практичні завдання згідно тематики семінарських занять.

Самостійна робота передбачає також укладання *термінологічного глосарію* з курсу та вивчення його. Кількість термінів до 100 слів.

Вимоги до термінологічного глосарію:

- терміни подавати у алфавітному порядку;
- розподілити терміни у відповідності із темами, що вивчаються;
- зазначити переклад терміну українською мовою в дужках;
- тлумачення терміну зазначити німецькою мовою.

Іншим видом самостійної роботи є підготовки реферату або написання наукових тез з його подальшою презентацією на практичному занятті.

Тематика рефератів:

1. Das Wort als eine Einheit der Sprache und der Rede.
2. Phonetische und grammatische Besonderheiten des deutschen Wortes.
3. Die Semanalyse.
4. Englische Entlehnungen im Deutschen.
5. Assimilation der Entlehnungen.
6. Lateinische Entlehnungen in der Deutschen Sprache.
7. Valenztheorie von Tesniere.
8. Synonymische Reihen und ihre Widerspiegelung in Synonymwörterbüchern.
9. Arten der Antonymie.
10. Semantische Felder.
11. Arten der Metapher.
12. Arten der Metonymie.
13. Kurzwörter in der deutschen Gegenwartssprache. Ihre positive und negative Rolle.
14. Die Jugendlexik in der deutschen Gegenwartssprache.
15. Arten der Wörterbücher der deutschen Sprache.
16. Das Wesen und die Funktionen der Neologismen.
17. Syntagmatische Beziehungen in der Lexik.
18. Das Wesen und die Funktionen der Hyperbel und Litotes.
19. Berufslexik. Termini.
20. Soziale Differenzierung der deutschen Sprache.
21. Das Wesen und die Funktionen der Homonyme.
22. Phraseologie in der deutschen Sprache.
23. Lexikographie: Theoretische Aspekte.
24. Existenzformen der deutschen Gegenwartssprache.
25. Territoriale Differenzierung der deutschen Sprache.

IV. Політика оцінювання

Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється студентові за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів за поточне оцінювання (40 балів) та підсумковий контроль (60 балів). При поточному оцінюванні знань студентів враховуються участь в дискусіях під час лекційних та семінарських занять,

виконання практичних завдань та тестів. За кожний змістовий модуль студент має можливість отримати максимальну кількість балів - «20», яка є середнім арифметичним за виконання усіх передбачених видів робіт, перемножена на коефіцієнт 2.

Передбачається, що студенти відвідають усі заняття. У випадку відсутності на занятті чи невиконання одного із видів обов'язкових робіт по темі студент отримує 0 балів за невиконаний вид роботи. Завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. У разі поважної причини (наприклад, лікарняний) студент може перездати тему/модуль під час проведення консультацій. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність та активність студента на заняттях.

Учасники освітнього процесу повинні толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися правил академічної доброчесності, самостійно виконувати навчальні завдання; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання письмових завдань забороняється. У разі виявлення несамотійного виконання практичних завдань, ці завдання зараховані не будуть.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Згідно з [ПОЛОЖЕННЯМ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Для цього потрібно звернутися із заявою на ім'я проректора з навчальної роботи та рекрутації Університету з проханням про визнання результатів навчання, набутих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті. Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, самостійно виконувати навчальні завдання, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, під час написання рефератів та наукових тез коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей. У разі виявлення академічного плагіату під час написання рефератів та несамотійного виконання практичних завдань, ці завдання зараховані не будуть.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у два етапи: письмовий контроль у вигляді тесту та усне опитування. Кількість балів підсумкового контролю

розподіляється таким чином: письмовий тест – 30 балів, усне опитування – 30 балів, разом – 60 балів. Для письмового контролю пропонуються комплекти тестових завдань. Усний підсумковий контроль дає теж максимальну кількість балів – 30. Студентам пропонуються три питання, кожне з яких оцінюється в 10 балів максимально.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література:

1. Білоус О. М. Порівняльна лексикологія (курс лекцій німецькою мовою) : Навчальний посібник : видання 2-ге доopr. та доп. Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2013. 244 с.
2. Гінка Б. І. Лексикологія німецької мови: лекції та семінари : Навч. посібник : вид. 4-те, переробл. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 420 с.
3. Огуй О. А. Лексикологія німецької мови. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache : Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2003. 416 с.
4. Ольшанский И. Г. Гусева А. Е. Лексикология : Современный немецкий язык = Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. М. : Академия. 2005. 416 с.
5. Ольшанский И. Г. Лексикология: Современный немецкий язык: практикум = Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache: Übungsbuch : Учебник для студ. лингв. фак. высш. учебн. заведений. М. : Академия, 2005. 160 с.
6. Schippan Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen : Max Niemeyer, 1992. 306 S.
7. Stepanova M. D., Černyševa I. I. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache: (Степанова М. Д., Чернышева И. И. Лексикология современного немецкого языка) : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Академия, 2003. 256 с.

Додаткові джерела:

1. Ивлева Г. Г. Немецко-русский словарь по лексикологии и стилистике. М. : URSS, 2006. 168 с.
2. Левицкий В. В. Семасиология. Вінниця. : Нова книга, 2006. 512 с.

3. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. Київ : Знання, 2004. 326 с.
4. Шевелева Л.В. Лексикология современного немецкого языка. Курс лекцій. М. : Высшая школа, 2004. 240 с.
5. Altmann G., Baugheri D., Goebel H., Köhler R. Einführung in die quantitative Lexikologie. Göttingen: Peust / Gutschmidt Verlag, 2002. 238 S.
6. Barz I. Die Wortbildung. *Duden*. Band 4. Die Grammatik : 7. Auflage. Mannheim : Dudenverlag, 2005. S. 641–772.
7. Burger H. Phraseologie : Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2010. 239 S.
8. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. 2 Aufl. Stuttgart : Kröner, 1990. 904 S.
9. DUDEN. URL : <https://www.duden.de/>
10. DWDS. Режим доступа URL : <https://www.dwds.de/>
11. Eichinger L. M. Deutsche Wortbildung : Eine Einführung. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 2000. 269 S.
12. Elsen H. Deutsche Konfixe. *Deutsche Sprache*. 2005. № 2. S. 133–140.
13. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3. Aufl. Tübingen : Niemeyer, 2007. 382 S.
14. Metzler Lexikon Sprache. Hg. Von H. Glück. Stuttgart : Metzler, 1993. 711 S.
15. OWID. URL : <https://www1.ids-mannheim.de/lexik/owid.html>
16. PONS. Online-Wörterbuch. URL : <https://de.pons.com/>
17. Schenkel W., Helbig G. Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben. Leipzig : VEB Bibl. Inst. 1973. 458 S.
18. Schläefer M. Lexikologie und Lexikographie. Eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2002. 200 S.
19. Storzjohann P. Deutsche Antonyme aus korpuslinguistischer Sicht. URL: https://ids-pub.bsz-bw.de/frontdoor/deliver/index/docId/5064/file/Storzjohann_Deutsche_Antonyme_aus_korpuslinguistischer_Sicht_2015.pdf